

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА

NO.44 (3212)

ЧАЦВЕР, 25 ЛІСТАПАДА, 2010

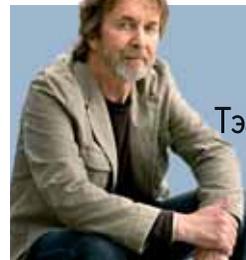
ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Шаль для Валянціны Церашковай

На Аршанскай фабрыцы мастацкіх вырабаў дбаюць пра захаванне традыцый **Стар. 2**

Знічкі Айчыны
Стар. 3

Самая каштоўная спадчына
Тэатральная кар’ера Аляксандра Ткачонка пачыналася пасярод прыгожых краявідаў Наваградчыны **Стар. 4**

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Жыццёвая сіла “Нёмана”

У суполцы беларусаў Данецкай вобласці шануюць родную мову

Пад час фестываля і святаў беларусы Данеччыны сустракаюць гасцей хлебам-салом’ю

З нагоды 10-гадовага юбілею Данецкай абласной грамадскай арганізацыі “Культурна-асветніцка-таварыства беларусаў “Нёман” прайшлі ўрачыстае пасяджэнне, а таксама канферэнцыя “Беларусы Данеччыны ў этнічнай разнастайнасці”. Месцам сяброўскіх сустрэч стаў будынак Данецкай гандлёва-прамысловай палаты. “Данбас — шматнацыянальны край, і годнае месца ў духоўным, нацыянальным, навуковым і культурным яго развіцці належыць сярод розных нацыянальнасцяў і старажытнаму беларускаму народу, — гаварыла на ўрачыстасці старшыня суполкі Сафія Пасынкава. — Адраджаючы сваю нацыянальную самасвядомасць, данецкія беларусы ў адзінай сям’і з прадстаўнікамі іншых народаў Данбаса актыўна ўдзельнічаюць у развіцці рэгіёна”.

Да прысутных звярнуліся Данецкі гарадскі галава Аляксандр Лук’янчанка, часовы павераны ў справах Беларусі ва Украіне Анатоль Канаплянікаў, прадстаўніца абласной адміністрацыі Святлана Кузняцова, прэзідэнт Данецкай гандлёва-прамысловай палаты, ганаровы прэзідэнт Данецкага аб’яднання беларусаў Генадзь Чыжыкаў, старшыня абласнога савета ветэранаў Аляксандр Сергіенка. Яны віншавалі беларусаў з юбілеем, уручылі ўзнагароды актывістам у справах нацыянальнага адраджэння, ветэранам вайны. Да пачатку ўрачыстасцяў у храме святой роўнаапостальнай княгіні Вольгі прайшла святочная літургія. Атмасферу свята стваралі ў зале артысты вакальнага ансамбля “Палессе”, бард Віктар Варапаеў, працавала выстава кніг бела-

рускіх выдавецтваў, фотавыстава данецкага беларуса Дзмітрыя Пячкоўскага.

Для чаго нашы землякі стварылі суполку? “Самае галоўнае — каб зберагаць, перадаваць у спадчыну нашчадкам народныя традыцыі, беларускую культуру і мову, — гаворыць Сафія Пасынкава. — Мы хочам, каб дзеці нашыя ведалі гісторыю, жылі ў сяброўстве і паразуменні з прадстаўнікамі іншых нацыянальнасцяў рэгіёна. Садейнічаем развіццю эканамічных, навуковых і культурных сувязяў паміж Данеччынай і нашай Бацькаўшчынай”. Цяпер у суполцы каля дзвюх тысяч чалавек, па гарадах вобласці — 11 падраздзяленняў, таварыствы ў Данецку, Шахцёрску, Макееўцы, Беліцкім маюць памяшканні. Сафія Віктараўна асабліва задаволена дзейнасцю землякоў

на чале з Аленай Барылай у Макееўцы. Там рэгулярна праводзяцца заняткі, на якіх можна больш даведацца пра Беларусь, традыцыі і культуру беларусаў, вядомых людзей, сучаснае жыццё краіны і шмат чаго іншага. У горадзе Беліцкае, дзе суполкай кіруе Зінаіда Хацкевіч, шмат увагі надаецца ветэранам Вялікай Айчыннай, а хор “Ветэран” карыстаецца там павагай і папулярнасцю. Намаганнямі Галіны Астапчык, старшыні беларускага цэнтра ў Шахцёрску, арганізаваны беларускі куток у гарадскім музеі, адкрыта бібліятэка беларускіх кніг. Там цікава праводзяцца сямейныя святы, дні беларускай культуры. Увогуле на Данеччыне праводзіцца шмат мерапрыемстваў, якія даюць магчымасць тамтэйшым беларусам годна адчуваць сябе на зямлі Украіны. → **Стар. 2**

Тэхналогіі прыходзяць на дапамогу

Лічбавыя копіі дакументаў Вялікага Княства Літоўскага, якія захоўваюцца ў Нацыянальнай бібліятэцы Францыі, магчыма, перададуць у Беларусь

Такую магчымасць абмеркавалі на сустрэчы ў Мінску міністр культуры Беларусі Павел Латушка і прэзідэнт Нацыянальнай бібліятэкі Францыі Бруна Расін. Таксама былі абмеркаваны магчымасці рэалізацыі сумесных праектаў, звязаных з арганізацыяй навуковых даследаванняў і вывучэннем фондаў нацыянальных бібліятэк абедзвюх краін, вырабам лічбавых копіяў дакументаў. Бруна Расін пацвердзіў магчымасць перадачы беларускаму боку лічбавых копіяў дакументаў ВКЛ.

У ходзе падрыхтоўкі ў Беларусі да памятных мерапрыемстваў з нагоды 200-годдзя вайны 1812 года сумесным праектам можа стаць віртуальная рэканструкцыя матэрыялаў вядомага бібліяфіла і мецэната Івана Каладзеева, частка якіх захоўваецца ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі.

Удзельнікі сустрэчы адзначылі ўзаемную зацікаўленасць у пашырэнні і актывізацыі беларуска-французскага супрацоўніцтва ў сферы культуры, адбыўся зацікаўлены абмен думкамі па актуальных пытаннях развіцця двухбаковых кантактаў у сферы бібліятэчнай справы.

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі таксама адбылося падпісанне пагаднення аб супрацоўніцтве паміж нацыянальнымі бібліятэкамі Беларусі і Францыі.

У фокусе

■ Усмешкі з Брэмена і Мінска

Медыкі Беларусі і Германіі дамовіліся штомесяц абменьвацца вопытам работы і нават кансультавацца праз Інтэрнэт **Стар. 2**

■ Вобразы з мінуўшчыны

На выставе “Грунвальд” было прадстаўлена звыш 150 работ **Стар. 2**

■ Адкуль прыляцела “Маланка”?

Полацкі Музей беларускага кнігадрукавання папаўняецца экспанатамі ад суайчыннікаў замежжа **Стар. 4**

■ Без шкоды для прыроды

Смаўжам з краін Міжземнамор’я даспадобы беларускі клімат **Стар. 4**

Далёкі пабрацім Хатыні

Адміністрацыя Лагойскага раёна заключыла дамову аб супрацоўніцтве з Тальменскім раёнам Алтайскага краю

У адміністрацыі Лагойскага раёна патлумачылі, што Тальменскі раён Алтая мае даўнія гістарычныя сувязі з Бе-

ларуссю. Напрыклад, менавіта ў Тальменцы ўстаноўлены помнік дружбы расійскага і беларускага народаў “Алтай — Хатынь”. “Тут пабраталіся зямля Алтая з зямлёй Хатыні. Хай будзе бесмяртным гэтак братанне — гэтая святыня” — такі надпіс на помніку.

Варта адзначыць, што ў Алтайскім краі, паводле афіцыйных звестак, цяпер пражываюць звыш васьмі тысяч беларусаў. Актыўна супольна дзейнічаюць Беларуская нацыянальна-культурная аўтаномія ў Барнаўле і Беларускае зямляцтва на Алтаі.

У Лагойску ўладарыць восень

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Жыццёвая сіла “Нёмана”

На юбілейным канцэрте ў Данецку, прысвечаным 10-м угодкам суполкі “Нёман”, не абышлося без вясёлых народных танцаў

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

У абласной газеце “Данеччына” рэгулярна выходзіць старонка на беларускай мове “Нёман”: там ёсць навіны з Беларусі, пра справы таварыства, пад рубрыкай “Хатняя школа” друкуюцца матэрыялы для тых, хто вывучае беларускую мову.

Сафія Пасынкава пераканана: найпаўней выяўляюць сваю любоў да этнічнай радзімы і гонар за яе тыя, хто актыўна працуе на адраджэнне, зберажэнне нацыянальнай культуры. На Данеччыне шмат энтузіястаў беларускага песенна-музычнага мастацтва і тых, хто шануе народныя звычкі, абрады, займаецца рамёствамі. Дадатковы стымул для дзеянняў — Дні беларускай культуры, ужо традыцыйныя фестывалі народнай творчасці “Садружнасць”, “Мой

горад — мой дом”, “Фестываль нацыянальнай кухні”, Дзень роднай мовы і пісьменнасці, памятныя дагты з гісторыі Бацькаўшчыны. На шматлікіх імпрэзах суполкі часта прадстаўляюць ансамбль “Палессе”, якім кіруе заслужаны работнік культуры Украіны Людміла Архімандрытава, і дзіцячы калектыў “Беларусінкі” (кіраўнік А. Ламакіна). Шмат увагі ветэранам: аформлены стэнд, выдадзена кніга “У памяці захоўваем”, сабраны матэрыялы пра ўклад беларусаў Данеччыны ў развіццё краю, Украіны. Штогод 3 ліпеня, у Дзень Незалежнасці, тут згадваюць тых, хто вызваліў беларускую зямлю ад фашыстаў. Сёлета суполка “Нёман” пры падтрымцы мясцовай гандлёва-прамысловай палаты ўшанавала ветэранаў-вызваліцеляў Беларусі, ім уручылі бела-

рускія юбілейныя медалі, кветкі. Была памінальная служба па ўсіх загінулых у гады вайны ў царкве. Ветэраны атрымалі падарункі, для іх ладзіўся святочны канцэрт.

Беларусы Данеччыны сёння падтрымліваюць цесныя кантакты з Бацькаўшчынай. Дарэчы, шмат папрацаваў на стварэнне і развіццё суполкі Анатоль Акушка, які стаў Ганаровым консулам Беларусі ва ўсходніх рэгіёнах Украіны. Штогод пры садзеянні “Нёмана” і таварыства “Радзіма” прадстаўнікі СМІ з Мінска ўдзельнічаюць у маладзёжным фэсце “ЖМІ на RECORD”. А на фэст “Песня без межаў” ездзілі калектывы “Дзіас” з Узды, “Уладары” з Ваўкавыска, “Маладзея” з Маладзечна. У нашых землякоў на Данеччыне гасцявалі ансамблі “Песняры”, “Палац” і іншыя.

Цяпер у таварыства ёсць грунтоўны падмурак для росту. Сафія Пасынкава адзначае: “Нам лягчэй працаваць, адчуваючы падтрымку такіх людзей, як Герой Украіны, акадэмік Валерый Казакоў, рэдактар Данецкай абласной газеты “Данеччына” Ігар Зоц, прэзідэнт гандлёва-прамысловай палаты Геннадзь Чыжыкаў і, канешне, гарадскі галава Аляксандр Лук’янчанка. Імкнёмся справы весці так, каб гэта было на карысць і нашаму Данецкаму краю, і суайчыннікам з Беларусі. Дарэчы, да ўкраінцаў беларускага паходжання тут ставяцца з павагай. А нашы дзеці, любячы Данеччыну, Украіну, зберагаюць традыцыі, мову продкаў, ганарацца сваім паходжаннем”.

Галіна Навіцкая, каардынатар праектаў таварыства “Радзіма”

ПЕРАЕМНАСЦЬ

Шаль для Валянціны Церашковай

На Аршанскай фабрыцы мастацкіх вырабаў дбаюць пра захаванне традыцый

Яня Пакроўская

Так, менавіта тут, на фабрыцы, якой сёлета споўнілася 75 гадоў, побач з сучасным абсталяваннем на шасці драўляных станках уручную вырабляюць аўтэнтычнае ільняное палатно. Між іншым, яно, сагрэтае рукамі майстрых, нічым не адрозніваецца ад тых бялюткіх сувояў, што па гэты час беражліва захоўваюцца ў куфрах вясковых бабуль ды ў экспазіцыях краязнаўчых музеяў.

У невялічкім памяшканні, дзе стаяць кросны, пасля гармідару швейных цахоў утульна і ціха. “На фабрыку я прыйшла ў 1976 годзе, адразу пасля

заканчэння Мінскага тэатральных-мастацкага інстытута, — кажае Ларыса Салаўёва, пенсіянерка, а ў мінулым — галоўны мастак прадпрыемства. — І адразу прыкіпела сэрцам да сваёй справы, якая стала захопленнем на ўсё жыццё. У 70-х фабрыка праславілася не толькі сваім палатном: тут на спецыяльным станку, таксама драўляным, зробленым па ўзоры станкоў з Сярэдняй Азіі, ткалі дываны. Ішчэ нашы работніцы ўручную вязалі карункі на каклюшках, вышывалі гладзю, крыжыкам, шылі народныя строі. Распрацоўвала новыя мадэлі, рабіла малюнкi, эскізы мас-

тачка Святлана Казаны. Натхнялася яна даўнімі ўзорамі працы знакамітых беларускіх майстрых. А адмысловыя драўляныя кросны, якія дагэтуль засталіся на фабрыцы, мы замаўлялі на заводзе ў Прыбалтыцы”.

Сёння тканья вырабы Аршанскай фабрыкі можна набыць у многіх крамах. Найбольшую цікавасць у пакупнікоў выклікаюць пасцельная бялізна ды вясельныя ручнікі. У вялікім спісе замоўцаў прадпрыемства ёсць і польскае палатно: аршанцы вышывалі для палякаў адметны абрус з камплектам сурвэтак.

Ішчэ на фабрыцы

Вырабы з ільну заўсёды ў модзе

мне расказалі пра тое, як лепшыя тутэйшыя майстрыхі больш за тры тыдні рабілі ў складанай тэхніцы “рышэль” прыгожую шаль, якую потым падаарылі Валянціне Церашковай — першай у свеце жанчыне-касманаўту. Дарэчы, бацькі Валянціны Уладзіміраўны родам з Беларусі: маці — з вёскі Брамеўшчына цяперашняга

Дубровенскага раёна, тата — з-пад Магілёва. Па-беларуску гаварылі ўсе яе бабулі, спявалі беларускія песні. Ды і сама Валянціна размаўляла ў дзяцінстве менавіта па-беларуску. Таму шыкоўная шаль, якая, канешне, прыйшлася Церашковай даспадобы, цяпер нагадвае нашай славутай зямлячцы пра яе духоўную спадчыну.

ВЕСТКИ

Усмешкі з Брэмена і Мінска

Пётр Арэшка

Медыкі Беларусі і Германіі дамовіліся штомесяц абменьвацца вопытам работы і нават кансультавацца праз Інтэрнэт

Прыгожыя ўсмешкі — лепшы аргумент на карысць новых тэхналогій у стаматалогіі. А цяпер зубныя тэхнікі з Мінска маюць магчымасць пастаянна быць у курсе сусветных навінак, хутчэй асвойваць прагрэсіўныя прыёмы работы, даведвацца пра новыя матэрыялы і нават аператыўна кансультавацца ў нямецкіх калег.

“Шэраг мінскіх паліклінік сумесна з аддзяленнем міжнароднага вучэбнага цэнтру ВЕГО арганізаваў своеасаблівыя майстар-класы для нашых медыкаў, — кажае галоўны ўрач 14-й мінскай стаматалагічнай паліклінікі Сяргей Кулік. — Дзеляцца сакрэтамі майстэрства, кансультуюць калег у рэжыме анлайн-канферэнцыі вядучыя спецыялісты з германскага Брэмена. Многія з іх добра гавораць па-руску, моўнага бар’ера няма. Ведаючы, што ў нашай справе заўсёды лепш адзін раз убачыць, мы і вырашылі скарыстацца сучаснымі інтэрнэт-тэхналогіямі. Пад час анлайна працуюць вэб-камеры, ідзе відэапрэзентацыя пэўных “тонкасцяў прафесіі” з паралельнымі каментарыямі.

Чаму для кантактаў майстры прыгожых усмешак з Беларусі выбралі менавіта брэменскіх калег? “У нас з нямецкімі спецыялістамі, якія працуюць у тамтэйшым вучэбным цэнтры, ужо былі сустрэчы, яны ў Мінску праводзілі прэзентацыі і майстар-класы, чыталі лекцыі, — удакладняе С. Кулік. — Іх досвед у гэтай сферы заслугоўвае ўвагі. Так і нарадзілася ідэя анлайн-канферэнцыі”.

Вобразы з мінуўшчыны

На выставе “Грунвальд” было прадстаўлена звыш 150 работ

Рэспубліканская галерэя “Палац мастацтваў” напрыканцы года ўшанавала памяць пра векапомную бітву. Два тыдні ў Мінску дэманстраваліся працы вядомых беларускіх мастакоў, прысвечаныя 600-годдзю вяршальнага бою “Вялікай вайны” 1409–1411 гадоў паміж Тэўтонскім ордэнам і аб’яднанымі сіламі Каралеўства Польскага і Вялікага Княства Літоўскага. Было прадстаўлена больш за 100 жывапісных і 50 графічных твораў з вобразамі на гэту гістарычную тэму.

Патрапілі на выставу толькі лепшыя карціны і графічныя лісты, адабраныя на конкурснай аснове.

Знічкі Айчыны

Адна з істотных заваёў гістарычнага вопыту жыцця на зямлі Беларусі – верацярпімасць, існаванне ў межах адной прасторы розных рэлігійных канфесій. Збор старых паштовак таксама сведчыць на карысць такога меркавання. Угледзьцеся, напрыклад, у выявы слоніmsкіх рэлігійных храмаў... На паштоўках з 1920-х і 1930-х гадоў — і мясцэ ў Слоніме. Калі згадаць перапіс насельніцтва яшчэ ў Расійскай імперыі ў 1897 годзе, то вядома, што ў горадзе пражывала болей 360 чалавек магаметанскай веры. Не выпадкова ж і адна з вуліц называлася Татарскай. Захавалася яе выява пачатку XX стагоддзя.

Алесь Карлюкевіч

Дастаткова ў айчыннай філарктыі і “поглядаў” на Вялікую сінагогу ў Слоніме. Іудзеяў жа ў 1897 годзе ў Слоніме пражывала звыш 11 500 чалавек. Ёсць сінагога на паштоўках, што былі надрукаваны са здымкаў нямецкіх салдат. У 1915 годзе Слонім быў акупіраваны кайзераўскімі войскамі. Ёсць карткі, зробленыя “за польскім часам”. А яшчэ на старых “слоніmsкіх” паштоўках — каталіцкія і праваслаўныя храмы. Яны і цяпер навідавоку ў сталых насельнікаў горада і турыстаў, якія даволі часта завітаюць у Слонім: Свята-Троіцкая царква, Андрэеўскі касцёл, капліца Святога Дамініка...

Вось і ўраджэнцы Слоніма, людзі розных веравызнанняў, фарміраваліся як асобы пад уплывам даўніны рознахарактарнай, шматаблічнай. У сям’і яўрэйскага служачага вырас Мадэст Абрамавіч Шамашкін. У 1919 годзе 24-гадовы юнак, маючы медыцынскую адукацыю, уступіў у Чырвоную Армію. Пасля грамадзянскай вайны так і застаўся ў страі. Працаваў у шпітальных, на адміністрацыйнай службе. Абараніў доктарскую дысертацыю. У час Вялікай Айчыннай Мадэст Абрамавіч — начальнік ваенна-медыцынскага ўпраўлення Паўночна-Заходняга фронту, затым на такой пасадзе на 1-м і 3-м Беларускай франтах. Пасля вайны яшчэ да 1951 года — на службе. Затым заняўся выкладчыцкай работай. Дзяржава высока ацаніла заслугі генерал-маёра медыцынскай службы М. Шамашкіна. Сярод яго ўзнагарод — ордэн Леніна, чатыры ордэны Чырвонага Сцяга, ордэны Айчыннай вайны 1 і 2 ступеняў.

Слонім. Касцёл. 1930 г.

Слонім. Вул. Касцюшкі. 1930 г.

Слонім. Агінскі канал. Пачатак XX ст.

Слонім. Парадная вул. Пачатак XX ст.

Слонім. Від на Спаса-Праабражэнскі сабор. 1916 г.

Слонім. Капліца на рыначнай плошчы. Пачатак XX ст.

А вось прагаіерэя Георгія Спасакага, які нарадзіўся ў Слоніме ў 1877 годзе, грамадзянская вайна вывела ў другі бок. Наш зямляк — з сям’і праваслаўнага святара. Закончыў Літоўскую духоўную семінарыю. Вядома, што вянчаўся ў Слоніме ў 1903 годзе. Служыў у Вільні. Першая Сусветная зрабіла яго выгнаннікам з роднай старонкі. Выкладаў Закон Божы ў Севастопальскім марскім кадэцкім корпусе. Нёс службу ў Севастопальскім саборы, да таго ж лічыўся галоўным святаром Чарнаморскага флота. З 1921 года — у эміграцыі ў Тунісе. Заснаваў праваслаўную царкву Святога Паўла ў Марскім корпусе. Памяшканнем для службы быў абраны адзін з казематаў старога ваеннага форта Джэбель Кебір паблізу Бізерты. Пасля перабраўся ў Парыж, там і нёс службу ў Аляксандра-Неўскім кафедральным храме.

Крыху маладзейшы за Георгія Спасакага другі ўраджэнец Слоніма — Лукаш Дзекуць-Малей, які нарадзіўся ў 1888 годзе. Рана, у чатыры гады, застаўшыся без бацькоў, Лукаш атрымаў добрую па тым часе адукацыю: закончыў школу, настаўніцкую семінарыю. Служыў у арміі ў Беластоку, дзе ў салдацкім асяродку пазнаёміўся з расіянамі-баптыстамі. У ноч з 31 снежня 1911 на 1 студзеня 1912 года на рацэ Супрасль прыняў воднае хрышчэнне. Пачаўшы

паэт, які нарадзіўся ў 1905 годзе “ў Слоніме, паблізу Гродна”. Няма яго біяграфіі ні ў гісторыка-дакументальнай хроніцы Слоніmsкага раёна “Памяць”, ні ў “Беларускай Энцыклапедыі”. Таму пра яго — крыху болей, чым пра іншых слоніmsкіх знічак. Выхоўваў Хаіма дзядуля. Бо маці, не чакаючы, пакуль дзіця навучыцца гаварыць, з’ехала ў Аўстрыю (марыла пра кар’еру балерыны ці танцоўшчыцы), а бацька — некуды ў Расію. Працаваў выкладчыкам рускай і французскай моў. Першую сусветную Хаім сустрэў у Слоніме. Пасля, як Заходнюю Беларусь акупіравалі палякі, малады чалавек перайшоў савецка-польскую мяжу. Быў арыштаваны, пад канвоем патрапіў ажно ў Царыцын. Затым уцёк і дайшоў да Баку, дзе сустрэўся з бацькам. Ды адносіны з ім і мацахай не склаліся. З 1925 года Ленскі — у Ленінградзе. Першы верш Хаім напісаў у 12 гадоў. У Ленінградзе ў хуткім часе Ленскі набывае славу аднаго з лепшых паэтаў, якія пішучь на іўрыце. Пра яго ведае нават Максім Горкі. Ды ў той час, як ствараўся Саюз савецкіх пісьменнікаў, увесь ленынградскі гурток іўрыцкіх літаратараў арыштоўваюць. Новы, 1935, год Ленскі сустракае ў лагеры. Адзін з лістоў паэта дайшоў да Ізраіля: “Нада мною здзекуюцца самыя нізкія элементы... Мяне абабралі ўчыстую, сцягнулі нават

кацялок разам з супам... Твар увесць мурзаты... Ізноў даводзіцца ўзнаўляць па памяці вершы. А іх калі 5000 радкоў...” Вядома, што памёр Хаім пасля 23 сакавіка 1943 года. А пакуль ён быў у лагеры, у Ізраілі ў 1939 годзе выйшаў яго першы пэтычны зборнік. Праўда, у тым самым 1939-м Ленскага на некаторы час вызвалілі. Арыштавалі ж ізноўку ўжо на пачатку вайны. З лагера Ленскі ўжо не вярнуўся. А новыя яго кнігі пабачылі свет пасля смерці паэта — “Адсечаная галінка” ў 1954-м, “Па той бок Леты” ў 1986 годзе. Валерый Слуцкі пераклаў многія вершы ўраджэнца Слоніма на рускую мову. Кнігі з публікацыямі гэтых перакладаў выдадзены ў Рызе і Тэль-Авіве. Застаецца спадзявацца, што і ў Беларусі ўспомняць Хаіма Ленскага.

Слонім шматканфесійны — радзіма многіх славуцасцяў. Адных толькі вайскоўцаў з генеральскімі званнямі выйшла ў вялікі свет з гэтай старонкі мо чалавек з дзесяць. Гэта — генерал-палкоўнікі Леанід Мальцаў, Пётр Чавус, Уладзіслаў Корчыц, генерал-лейтэнанты Яўген Леашэня, Міхаіл Уласік, віцэ-адмірал Васіль Апановіч, генерал-маёр Нікіфар Гярко і іншыя. Славуцасцямі Слонім і яго ваколіцы багатыя.

© В поісках
утрачэннаго

Паштоўкі
з калекцыі
Уладзіміра
Ліхадзедава

МАЙСТЭРСТВА

Самая каштоўная спадчына

Тэатральная кар’ера народнага артыста Беларусі Аляксандра Ткачонка пачыналася пасярод прыгожых краявідаў Наваградчыны

Іван Ждановіч

Сітуацыя на гастроях, згадвае вядучы майстар сцэны Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М. Горкага, склалася надзвычайная: у спектакль “Адзіны спадчыннік” па п’есе Жана Франсуа Рэньера тэрмінова спатрэбіўся ўвод. Гэта значыць: новы актёр, які раней не іграў у спектаклі. І рэжысёр Уладзімір Маланкін за тыдзень зрабіў Жэронта, галоўнага героя, з юнага Аляксандра: ён тады, у 1975-м, якраз прыйшоў у Рускі тэатр пасля Тэатральна-мастацкага інстытута. Цяпер з лёгкім гумарам згадвае, як, выстраліўшы першую фразу “Добры дзень, дарагі плямяннік!”, ён так расхвалаваўся, што ўшчэнт забыўся далейшы тэкст!

Яркае уражанне ад таго дэбюта — ігралі актёры летнім цёплым вечарам на прыродзе, пад адкрытым небам. Натуральнымі дэкарацыямі былі сцены аднаго са старажытных замкаў Наваградчыны, а гледачы былі вельмі ахвотныя на апладысменты.

Між іншым, сёлета ў Рускім спектакль “Адзіны спадчыннік”, які дзякуючы А. Ткачонку стаў візітнай карткай тэатра, ігралі ўжо ў тысячны раз. Выйшаў народны артыст на сцэну ў ролі любімага ім Жэронта і нядаўна — напярэдадні 60-гадовага юбілею, хоць прызнаецца: у 24 гады іграць старога яму было нашмат цікавей.

У Аляксандра Ткачонка дзясяткі роляў у тэатры — як фарсавых, гратэскных, так і глыбока псіхала-

Актёр Аляксандр Ткачонак у жыцці і на сцэне

гічных. Ён паспяхова здымаецца ў кіно: рэжысёры бачаць яго інтэлігентам, урачом. З нядаўніх работ — роля ўрача ў расійскім серыяле “Вольф Месінг” — там, дарэчы, занята ня мала беларускіх актёраў. А створаны ім вобраз доктара ў фільме “Жыў-быў доктар” кінастудыі “Ленфільм” (1984 год) многія помняць, любяць і па сёння. Аляксандр тым не менш па ментальнасці, светаадчуванні — глыбока беларускі актёр. З ліку знакавых у яго жыцці на сцэне — ролі “шукальніка справядлівасці” Лявона ў спектаклі “Раскіданае гняздо” па п’есе Янкі Купалы, а таксама Петрака ў “Знаку бяды” паводле Васіля Быкава. “Калі я

“прымерваў” ролю Петрака, а мая калега, сябар Вольга Клебановіч шукала шлях да Сцепаніды, мы абодва згадалі, што маем вясковыя карані, — успамінае Аляксандр. — І гэта нам дапамагло глыбей зразумець, раскрыць яркія беларускія характары. Вольга ў дзяцінстве жыла ў Грэску, на Случчыне, я — у маіх дарагіх бабуль у Бешанковіцкім раёне Віцебшчыны. І калі мы ўвялі адметныя дыялектныя словы — нашы вобразы задыхалі, ажылі... Тады я і зразумеў, якая гэта вялікая сіла — родная мова”.

Аляксандр Ткачонак, даючы юбілейныя інтэрв’ю, не саромеецца казаць, што родам ён з простых працаўнікоў:

адзін дзед ляснік, другі — майстар на ўсе рукі. Не музам і бацька служыў: вядомы майстр-самавук узначальваў нават таварыства рацыяналізатараў і вынаходнікаў на Мінскім заводзе халадзільнікаў. І ў гэтых людзей, ганарыцца актёр, можна было павучыцца прыстойнасці ў стаўленні да працы, чуйнасці да блізкіх. Што і лічыць сваёй галоўнай спадчынай, з якой ахвотна чэрпаюць жыццёвыя сілы і дзве ягоныя дачкі. А яму, калі цяжкавата бывае ў будзённасці, згадваюцца даўнія гастролі на старажытнай Наваградчыне, пад адкрытым небам. І тады, гаворыць, быццам і неба ў душы становіцца болей...

Адкуль прыляцела “Маланка”?

Янка Яцкевіч

Полацкі Музей беларускага кнігадрукавання папайняецца экспанатамі ад суайчыннікаў замежжа

У музеі, які сёлета святкуе 20-я ўгодкі, створана выстава “Ад старадрукаў да лаўрэатаў” — з найбольш каштоўных падарункаў, атрыманых за апошнія гады.

Як паведамлілі супрацоўнікі музея, папоўнілася і калекцыя выданняў беларускага замежжа. Сярод новых паступленняў — газета “Сябры” за 2003 год, яе выдавец — Маскоўскі клуб беларусаў. Шэраг нумароў бюлетэня-газеты “Маланка” паступілі з Іркуцкага таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага. А на перададзеных у музей кішэнных каляндарыках бачна, як нашы суайчыннікі святкуюць у Прыбайкалі Дзяды і Гуканне вясны. Дарэчы, “Маланку” рэдагуе старшыня суполкі Алес Рудакоў, які сам родам з вёскі Бяздзедавічы Полацкага раёна. Ён па магчымасці наведвае родныя мясціны, а цяпер і сын Алега, Аляксей, вярнуўся на зямлю продкаў — вучыцца ў Полацкім дзяржуніверсітэце.

Мудры смех

Выстава ў Нацыянальнай бібліятэцы знаёміць са шматграннай творчасцю Андрэя Макаёнка

Вялікая выстава “Драматург складанай камедынай думкі” прысвечана 90-годдзю народнага пісьменніка Беларусі. Больш за 140 экспанатаў расказваюць пра важкі плён працы Андрэя Макаёнка, яго значны ўклад у скарбніцу беларускага тэатра. Працаваў вядомы драматург і з кінематографам, напісаў сцэнарыі мастацкіх фільмаў “Шчасце трэба берагчы” (1958), “Рагаты бастыён” (1964), “Пасля кірмашу” (1974).

На выставе экспануюцца кнігі, пераклады Андрэя Макаёнка, сцэнарыі кінафільмаў і тэатральных пастановак. Дарэчы, яго найболей вядомыя п’есы “Выбачайце, калі ласка!” (1954), “Лявоніха на арбіце” (1961), “Трыбунал” (1970), “Зацюканы апостал” (1971), “Верачка” (1979) ставіліся на сцэнах тэатраў розных краін.

ЭКЗОТЫКА

Без шкоды для прыроды

Смаўжам з краін Міжземнамор’я даспадобы беларускі клімат

Іна Ганчаровіч

Сёлета, калі гасцявала ў знаёмай на лецішчы, да стала былі пададзены смаўжы, абсмажаныя ў сухарах. Варта патлумачыць: іх яшчэ называюць слімакі, а па-руску — “уліткі”... Спрабуючы страву, я і не ведала, з чаго яна прыгатавана, на смак — нешта сярэдняе між курацінай і грыбамі. А былі гэта вінаградныя смаўжы “мясцовай вытворчасці”, да таго ж укармленыя вотруб’ем, агуркамі і лісцем салаты. Раней, прызнацца, падобная “экзотыка” асацыявалася ў мяне выключна з краінамі Усходу ці Захаду, дзе смаўжоў смачна гатуюць, там мне і даводзілася іх каштаваць.

У спецыялістаў я даведалася, што вінаградны смаўж — чужародны для нашых мясцін від, завезены манахамі ў Беларусь у XVI стагоддзі з краін Міжземнамор’я: у якасці жывога ўпрыгажэння для манастырскіх садоў. І чужынцы прыжыліся ў нашых лясах, садах, на берагах рэк і азёр. У іх каштоўнае мяса — там 70 працэнтаў бялку і 30 амінакіслот. Між іншым, у Францыі іх штогод спажываюць каля 65 тысяч тон, там гэта далікатэс, досыць дарагі прадукт, які сма-

куюць па святах. Асабліва карысны для цяжарных жанчын, дзяцей пры рахітах і розных формах скаліоза як крыніцы кальцыю. А сёлета

Вінаградныя смаўжы прыжыліся ў Беларусі

французскі кулінар Дамінік П’еру знайшоў нават спосаб салення яйкаў вінаграднага смаўжа і нарыхтоўкі так званай “смаўжовай ікры”. У Вялікабрытаніі выпускаюць экстракт з гэтых малюскаў, які дапамагае чалавеку лепш спраўляцца са стрэсавымі сітуацыямі. На Кіпры смаўжы — выключна мужчынская ежа, гэтка натуральная вяграна...

У беларусаў у паўсядзённым

рацыён вінаградныя смаўжы пакуль не ўвайшлі, а вяскоўцы імі часцей прыкормліваюць свіней ды курэй, якія далікатэс таксама

высока “ацанілі”. Ды, як гавораць эканамісты, попыт нараджае прапанову. На Захадзе створаны цэлыя асацыяцыі, якія займаюцца як зборам, так і гадоўляй смаўжоў. Каб палепшыць якасць мяса, іх адкормліваюць духмянымі травамі, нават паяць віном і півам. Нядаўна такія фермы з’явіліся на Украіне, у Калінінградскай вобласці. Можа, прыйдзе чарга і да Беларусі?

У нас, дарэчы, зборам і нарыхтоўкай смаўжоў ужо займаюцца. Спецыялісты з Міністэрства аховы прыроды і навакольнага асяроддзя сумесна з вучонымі НАН Беларусі распрацавалі для гэтага метады, рэкамендацыі. Збор смаўжоў пачаўся не менш 25 міліметраў дазволены з канца красавіка — пачатку мая па 20 чэрвеня, далей у іх пара размнажэння. Дазваляецца адбіраць з прыроды толькі палову папуляцыі, а другую нарыхтоўшчыкі павінны рассяліць у двух ці больш месцах. За кілаграм смаўжоў зборшчык атрымлівае каля 900 рублёў, норма здабычы ў асабістых мэтах — 20 кілаграм. Доктар біялагічных навук Уладзімір Байчораў удакладніў, што “такіх строгіх патрабаванняў няма ні ў адной іншай дзяржаве былога Саюза, бо вінаградны смаўж — пакуль адзіны жывы рэсурс, які здабываецца і экспартуецца за мяжу”. Па словах вучонага, цяпер біязпас нашых смаўжоў — каля 1000–1500 тон, і дзякуючы строгім мерам па іх зборы і рассяленні мы змаглі не толькі захаваць від, але і павялічыць папуляцыю. Таму растуць аб’ёмы нарыхтовак: у 1993 годзе сабралі 40 тон смаўжоў, сёлета — каля 380.